

Arkitekt L. P. Aakjærs villa i Rødding.

Kommune: Vejen Kommune

Adresse: Møgelmoosevej 3, 6630 Rødding

Matr. nr.: 300 af Rødding Ejerlav, Rødding

BBR-nr.: 86963

Ejer: Forstander Knud Christian Bennetzen, tlf.: 7484 2030; 3028 1887

Arkitekt: L. P. Aakjær

Forslagsstiller: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, tlf.: 7022 1299

FBB-bebyggelsesmiljø: Stationsby/villakvarter

FBB-kompleks: Beboelse m.m./villa

FBB-objekt: Villa

Opført: 1912

Fredningsforslaget omfatter:

Villa, sammenbygget med lille fløj, oprindeligt til stald (nu garage), beliggende Møgelmoosevej 3, 6630 Rødding, matr. nr. 300 af Rødding Ejerlav, Rødding, Vejen Kommune.

Ark. Aakjærs villa i Rødding, tegnet af ham selv i 1912. Forsiden mod vest. Foto fra foråret 2010.

Beskrivelse:

Villaen er beliggende i den nordlige del af Rødning i et homogent kvarter præget af bedre byggeskiksvillaer fra omkring 1910-1930.

Rødning by se fra luften

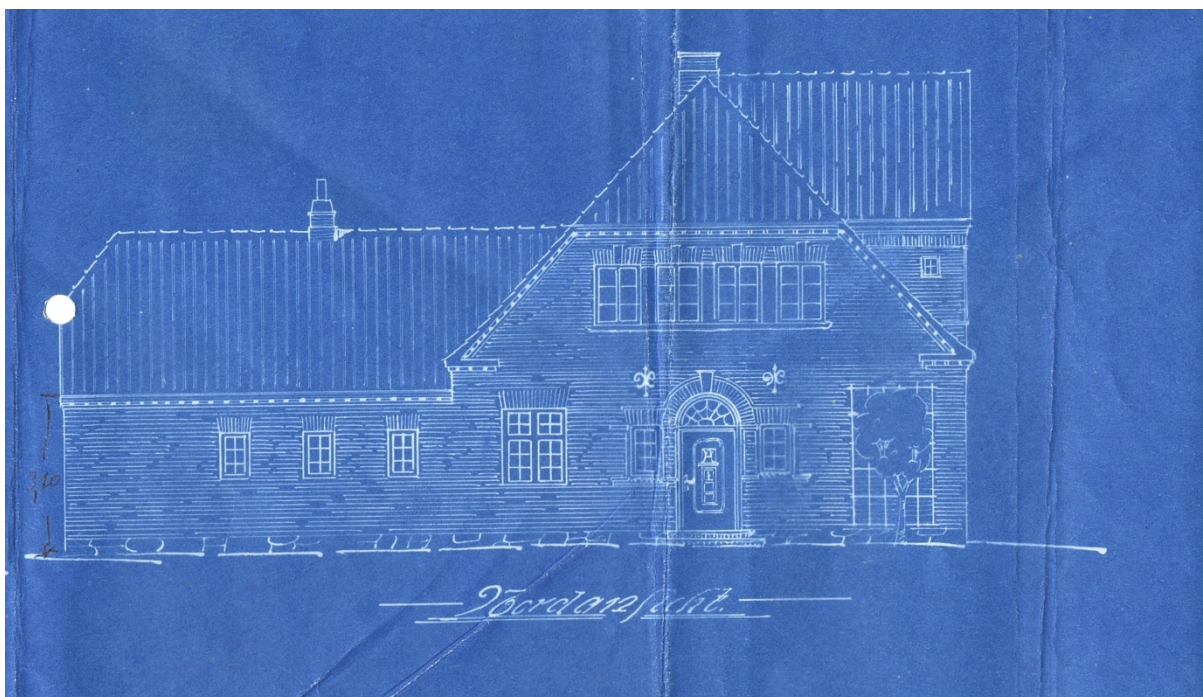
L.P Aakjær's villa på hjørnet af Møgellosevej og Frøsvej i Rødning.

Exteriørerne:

Villaen er vinkelbygget og opmuret af røde sten i krydsforbandt på en sokkel af tilhuggede granitsten med fremhævede fuger. Der er to traditionelle skorstenspiber. Taget er halvvalmet og belagt med røde falstagsten.

Villaen med sidefløjen, set fra nordvest. Fot. 2010.

Villaen med sidefløj, set fra nord. Originaltegning fra 1912. Murankre aldrig isat. Eneste forandring til nu er indsættelse af garageport i fløjens østlige ende, hvorved bl.a. et af de tre små vinduer er fjernet. Privateje.

Aakjærs egen tegning af vestfacaden; blandt afvigelserne i det færdige byggeri er vinduet i gavlkvisten og udeladelse overalt af murankre. Tegning i privateje.

Vinduerne er hvidmalede, opsprossede kitfalsvinduer. Hovedparten af vinduerne er korspostvinduer med fire ruder i de øverste rammer og seks i de nederste. I kvisten torammede vinduer med otte ruder i hver ramme, og i gavltrekanten et halvcirkulært vindue

De originale vinduer i stue mod vest.

med strålesprosser. I gavlene dog torammede vinduer med tre større ruder i hver ramme. I nordgavlen – på hver side af hoveddøren – to vinduer med blyindfattede ruder (nyere).

Hoveddøren, der er placeret under et buestik, er en enkeltfløjet revledør med forskellige pålagte, dekorative elementer med inspiration fra flere forudgående stilperioder. Døren er usædvanlig i sin udsmykning, men nogenlunde tilsvarende ses dog andre steder i landet i samme periode. Overvinduet er sprosseinddelt på en elegant måde.

Hovedindgangspartiet.

Bagsiden af villaen (set fra øst) med tilstødende udhusfløj.

I sidebygningen i nordgavlens forlængelse mod øst ligger den tidligere ”Pferdestall”, der i dag fungerer som garage. Denne sidebygning er væsentligt smallere og lavere, men i stil og byggematerialer som selve villaen. Dog er valmen væsentligt mindre – ca. kvartvalm. Mod havesiden findes bryggersdøren og døren til den tidligere hestestald. En garageport imod Møgelmoesevej er etableret omkring midten af 1900-tallet.

Bagdøren, som er placeret i hjørnet ind imod sidebygningen, er bortset fra en langt mere afdæmpet udsmykning, meget lig hoveddøren og ligeledes med buestik over. I villaens bagside er et torammet vindue med seks ruder i hver ramme, mage til vinduet i sidebygningens gavl. Derudover er der et trefags, opsproset havedørparti.

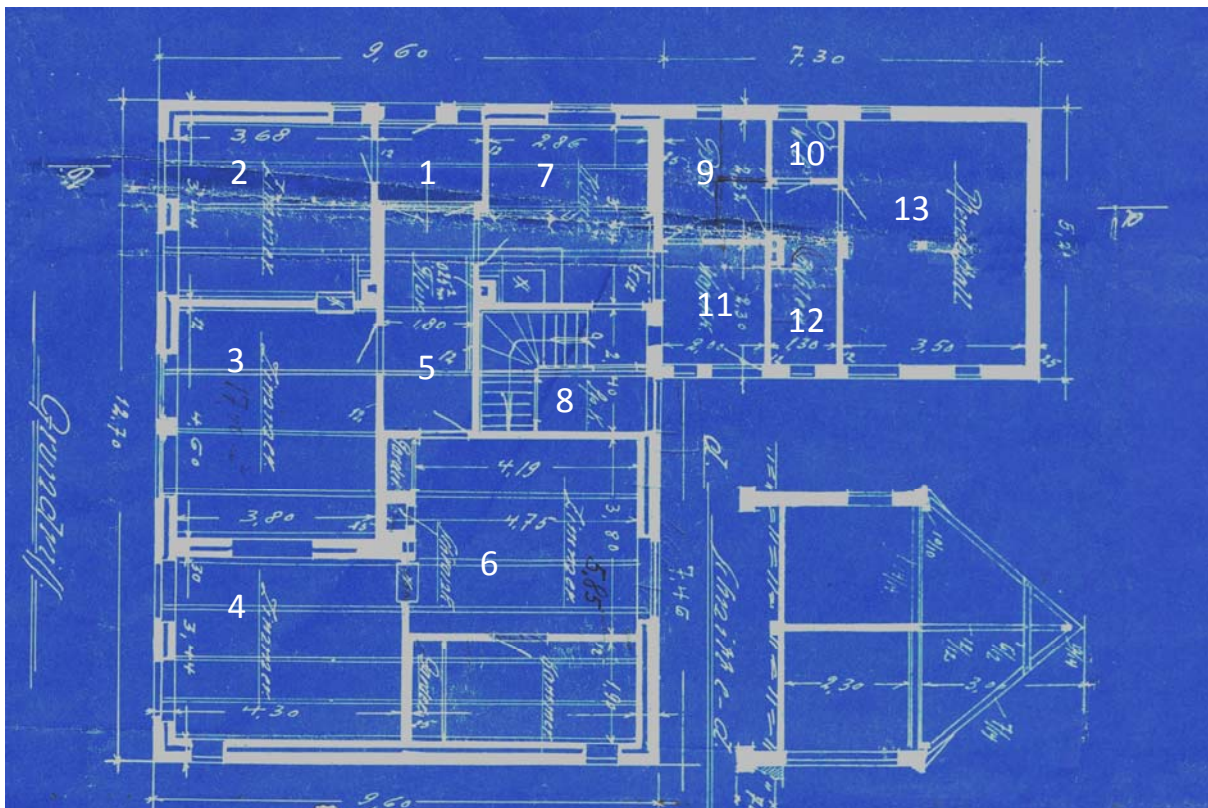
Villaens murværk er ualmindeligt rigt på fine detaljer som eksempelvis strømskifterne i kvistgavlen, den hvidtede sparrenkopgesims, fine stik over vinduer, buestik med granitslutsten over de to midterste vinduer mod gaden samt blændings- og søjlemotiver i kvistgavlen.

Endvidere bemærker man anvendelsen af forskellige vinduestyper, noget, som måske kunne lede tanken hen på, at L.P. Aakjær som arkitekt ønskede at demonstrere sin faglige kunnen.

Der eksisterer tegninger (i blåtryk) fra L. P. Aakjærs ansøgning om byggetilladelse hos de preussiske myndigheder (”Bauamt”), men ved villaens opførelse er en række ændringer foretaget i forhold til disse tegninger. Det drejer sig bl.a. om gesimsudformningen ved gavlkvisten, vinduet i samme og jernankrene.

Interiørrerne:

Villaen fremstår indvendigt i sjælden grad i original stand.

Grundplan og tværsnit. Originaltegning. Her ligger tegningen med nord opad.. Privateje.

I hovedvolumet er hoveddøren placeret midt i nordgavlen, den fører til entréen(1), og til højre (vest for denne, ud imod Frøsvej) ligger i række tre stuer(2,3,4) med indbyrdes forbindelse. Entréen er adskilt fra en kort korridor(5) ved en tofløjet dør med krydssprossede glaspartier. Fra korridoren fører en dør ud ind til havestuen(6) og en trappe(8) op til 1. salen. I trapperummet er der en bagdør, der fører ud til haven.

Køkkenet(7) er placeret til venstre for entréen (øst for) og korridoren. Det resterende af den østlige del af hovedvolumenet udgøres af havestuen(6) med et trefags havedørsparti.

I forhold til den oprindelige planløsning i sidefløjen er badeværelset bevaret ”in situ”(9). Tidligere WC(10) ind imod hestestald/garage(10) er fjernet, og der er i dag spisekammer. Syd for disse to rum er der, som oprindeligt, bryggers(11) og pulterrum(12), hvor gruekedel er bevaret. Øst herfor er garagen(13).

Trappen fører op til 1. salen til et ”trapperum”, hvorfra der er indgang til kvistværelset midtfor mod vest. Mod gavlen i syd er der et soveværelse og børneværelse, og imod nordgavlen et badeværelse og endnu et børneværelse.

I stuerne er der parketgulve (lagt i ”sildebensmønster”) og i køkkenet moderne klinkegulv. Alle vægge er malede, og der er pudsede, hvidmalede lofter i alle rum i stueplanet med undtagelse af den sydligste stue, hvor der er nyere listeloft. Alle døre er originale døre med fire fyldinger i hver, forsynet med ligeledes originale dørgreb og gerichter. Også vinduerne, med undtagelse af de to vinduer på hver side af hoveddøren og muligvis havedørspartiet, er originale og med tidstypisk profilering af poster og sprosser. Den første stue, med dør imod entreen, har oprindeligt været tegnestue og ”kommunekontor”.

Ændringer:

De to små vinduer ved hoveddøren i nordgavlen har fået små, blyindfattede ruder i stedet for almindelige sprossevinduer, formentligt udført i 1960’erne.

Der er isat et lille ovenlysvindue imod havesiden.

I den sydlige ende af havestuen har der tidligere været et værelse, som for adskillige år siden blev inddraget i denne.

Listeloft er opsat i den sydligste stue, i et loftsværelse og i badeværelset.

Der hersker lidt usikkerhed omkring havedørspartiets alder. Ifølge tegningen (blåtrykket) er der på bagsiden (imod øst) en bryggersdør, som svarer til den eksisterende, samt et vindue i et væsentligt større format end nogle af husets øvrige. Dette vindue er placeret dér, hvor havedørspartiet i dag er placeret. Det lille vindue imod syd ses heller ikke på tegningen.

Murværket viser dog ingen spor efter nogen form for ombygning, hvorfor det ikke kan afvises, at tegningsmaterialet heller ikke her er blevet fulgt ved opførelsen, og således kan såvel vinduet som havedørspartiet udmærket være oprindelige.

Hestestalden er for mange år siden ændret til garage med port mod nord, ud imod Møgelmoesevej.

Den nuværende ejer, som har haft ejendommen siden 1981, er indstillet på med tiden at rette op på ændringerne f.s.v. angår listeloft og de blyindfattede vinduer i tilfælde af en fredning.

Baggrund:

I den tyske tid (1864-1920) dominerede historicismen den sønderjyske arkitektur nogenlunde på samme måde som i Danmark, og gjorde det i særlig grad fra omkring 1880 og frem til 1. Verdenskrig. Den fremherskende stilretning kaldtes ”Gewerkschulen-stil” og var præget af lave taghældninger, store udhæng kombineret med udskårne vindskeder og fantasifuldt spærværk i gavle og kviste. Trempler blev sædvanligvis anvendt, også på stuehuse og villaer, og røde mønstre i gult murværk var på mode.

Omkring år 1900 kom der både i Danmark og Tyskland en reaktion imod denne historicistiske arkitektur. I Danmark udviklede denne bevægelse sig til den såkaldte "Bedre Byggeskik", og satte sine aftryk igennem "Bygmesterskolen", Akademisk Arkitektforenings "Tegnehjælp", Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring og Landsforeningen for Bedre Byggeskik (1915).

I Tyskland stiftedes i 1904 "Bund deutscher Heimatschutz" og få år senere "Baupflege"-bevægelsen, som virkede for en tilbagevenden til en mere traditionel og lokal byggeskik, hvor byggeskikken i Møgeltønder og langs Vadehavet var den store inspirationskilde, ganske som tilfældet var nord for Kongeåen i samme periode.

Foregangsmændene i bevægelsen var Paul Schulze-Naumburg og Friedrich Rogge. Denne hjemstavnsstil vandt hurtigt frem, og der blev dannet "Baupflege"-foreninger i Sønderborg, Haderslev og Tønder.

De to bevægelser på hver sin side af Kongeå-grænsen nåede frem til bemærkelsesværdigt ens resultater, selvom man, navnlig fra den tidligste periode, finder lokale tendenser i begge områder.

Efter genforeningen i 1920 kom en gruppe arkitekter med rødder i den dansksindede befolkningsdel til i meget høj grad at præge byggeriet i det nuværende Sønderjylland. De mest fremragende blandt disse var Peder Gram (1885-1937), Andreas Dall (1882-1975), Jep Fink (1882-1973), L. P. Aakjær (1883-1959) og Lauritz Thaysen (1880-1974).

Lauritz Petersen Aakjær:

L. P. Aakjær blev født i 1883 i Vester Lindet, Gram sogn. Han kom i murerlære efter endt skolegang og aflagde svendeprøve i 1903, hvorefter han kom på "Königliche Preussische Baugewerkschule" i Eckernförde, hvor Peter Gram var blandt studiekammeraterne. Disse fik senere et nært samarbejde. Efter gennemført uddannelse blev han ansat hos arkitekt H.W. Schmidt i Hamburg, men nedsatte sig i 1909 som selvstændig arkitekt og murermester i Rødding.

I 1912, da han var 29 år, opførte han huset på Møgellosevej 3 til sig selv. Han var allerede på dette tidspunkt i gang med at løse større opgaver som f.eks. Rødding Skole (1912) og Dover Skole (1913).

Under 1. Verdenskrig måtte han deltage i tysk krigstjeneste som pionersoldat, bl.a. på østfronten.

Efter krigen vendte han tilbage til Rødding, hvor det hurtigt lykkedes ham at oparbejde en blomstrende arkitektvirksomhed, og han deltog særdeles aktivt i det lokale liv og blev efter genforeningen den første sognerådsformand i Rødding og fortsatte som sådan de efterfølgende 17 år.

"Kommunekontoret" indrettedes i huset på Møgellosevej i det lokale, der samtidigt var tegnestue, og fungerede som sådant indtil 1930. Udover dette hverv var han formand for

skolekommissionen, elværket, vandværket og Håndværker- og Handelsforeningen samt meddirektør i Rødding Bank, byggesagkyndig i Provstiudvalget for Tørning Len og rådgivende arkitekt i Toftlund Politikreds.

Aakjærs tegnestue beskæftigede sig med mange forskellige opgaver. Specielt i den tidligste periode stod han for opførelsen af mange villaer, gårdanlæg og forretningsejendomme i Rødding og Jels, senere hen adskillige skoler og skoleudvidelser, alderdomshjem, mejerier o.lgn. I sit 40-årige virke har han udført tegninger til henimod 400 bygninger, og han har således været lige så produktiv som Peder Gram i Haderslev. Adskillige dygtige arkitekter har været ansat på tegnestuen, bl.a. i en periode Svenn Eske Christensen.

L. P. Aakjærs arbejder:

Villaer: Det vides med sikkerhed at L. P. Aakjær fra 1920-1933 har tegnet 26 villaer, som blev opført i Rødding og Gram samt 2 i Haderslev. De bedste er: Frøsvej 10, Rødding (1914), Frøsvej 12, Rødding (1908), Østergade 41, Rødding (1921), Møgellosevej 13, Rødding (1921), Kirkebakken 2, Rødding (1924), Møgellosevej 5, Rødding (1927), Tingvej 3, Rødding (1928), Søndergyden 3, Rødding (1930), Møgellosevej 7, Rødding (1930), Slotsvej 21, Gram (1923), Slotsvej 28, Gram (1930), Slotsvej 40, Gram (1930), Østergade 16, Gram (1932), og Østergade 7, Gram (1933).

Gårdanlæg: L. P. Aakjær har især i perioden 1925-1935 tegnet mange større og mindre gårdanlæg, specielt på Røddingegnen, men også udenfor lokalområdet, f. eks. i Rørkær (nord for Haderslev), Hågerup på Fyn og Hasselager ved Århus. Særligt markante er 2 komplette gårdanlæg, som han har arbejdet sammen med Peder Gram om: Skatkær, Kirkevej 2, Skodborg (1925) og Enggården, Skovbjergvej 8, Stenderup (1927). Udover disse kan nævnes: Toftegårdsvej 3, Rødding (1927), Mølvejgårdsvej 19 og 21, Rødding (1926 og 1927), Hjerting Skovvej 25, Hjerting (1937), Søndervang, Gl. Brøstrupvej 7, Rødding (1928), Mejlbyvej 6, Lintrup (1925) og Langtofte, Ribevej 52, Foldingbro. Særligt de 2 sidstnævnte er fornemme og velbevarede.

Skoler: Aakjær har i perioden 1930-1940 stået for/medvirket til skoleopførelser og udvidelser på følgende skoler: Rødding, Dover, Toftlund, Grønnebæk, Jels, Kamtrup, Sdr. Hygum, Troldkær, Øster Lindet, Brændstrup, Bøvl, Stenderup. I 1950'erne fulgte: Føvling, Store Nustrup Centralskole, Skrave, Sommersted og Tyrstrup.

Andet institutionsbyggeri/off. bygninger: vandtårne i Gram og Gråsten, De gamles Hjem i Rødding og Gram Sygehus.

Andre ejendomme: Rødding Biograf, Rødding Bank, Hjerting Mejeri, kapel i Rødding samt en række forretningsejendomme i Rødding, Jels, Hjerting, Lintrup og Toftlund m.fl.

Specielt skoler, institutioner og erhvervsejendommene er påvirkede af ombygninger, udvidelser og moderniseringer gennem de sidste 40-50 år, men bærer dog i høj grad stadig Aakjærs præg.

Blandt villaer og gårdstuehuse findes endnu en række fine bygninger, som i det udvendige fremstår velbevarede og vedligeholdte med indsigt og omtanke.

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur har i øvrigt forgæves forsøgt at få ejeren af ”Skatkær” i Skodborg til at acceptere et forsøg på at få gården fredet.

Vedligeholdelsestilstand:

Vedligeholdelsestilstanden er overordentlig fin.

Bygningshistorie:

Bygningen er opført 1912, da området var tysk, af arkitekt L. P. Aakjær (1883-1959) som bolig for ham selv, men den har samtidigt fungeret som tegnestue for Aakjær samt i en periode som ”kommunekontor”, idet Aakjær bestred tillidshvervet som sognerådsformand i Rødding sognekommune.

Villaen er opført i ”Baupflegestil”, en pendant til den danske bevægelse for ”Bedre Byggeskik”.

Planbestemmelser:

Ejendommen er ikke omfattet af lokalplan med bevaringsindhold.

Kommuneatlas:

Det er ikke foretaget kommuneatlasgennemgang.

Omgivelser:

Ejendommen er beliggende på hjørnet af Møgellosevej og Frøsvej i et homogent villakvarter med huse, som i overvejende grad er opført i begyndelsen af 1900-tallet.

Til villaen hører en smuk, velplejet have med buxbomkransede bede, rhododendron, magnolia og platan som de karaktergivende haveelementer.

Litteraturhenvisninger:

Sønderjysk Månedsskrift 1985 (side 208-212)

Historisk Årbog for Rødding-egnen 1995

Andet:

Intet

Begrundelse:

Sønderjylland og Vestjylland er nok i højere grad end det øvrige Danmark præget af bedre byggeskik-bevægelsen, både i købstæder og i landdistrikterne, og det arkitektoniske niveau her er generelt meget højt, hvad der kan tilskrives en lang række fremragende lokale arkitekters og bygmestres virke. Blandt disse var især Peder Gram og L.P. Aakjær meget produktive, og deres mange arbejder, både hvad angår villaer, gårde og institutionsbyggerier m.v., præger, på trods af ændringer igennem årene, i høj grad stadigvæk landsdelen.

Kun to af disse lokale arkitekters arbejder er fredet (den tidl. landbrugsskole i Tønder af Thaysen, og et statshusmandsbrug i Skovbølling ved Christiansfeld af Peder Gram) på trods af deres omfattende og meget synlige virke.

L. P. Aakjærs eget hus i Rødding fremstår såvel i det ydre som i det indre i sjælden grad originalt, og de meget få ændringer, der er tale om, er enten udført håndværksmæssigt dygtigt og i harmoni med huset eller er reversible (de to vinduer ved hoveddøren og to listelofter). Hertil kommer, at det velproportionerede, nyklassicistiske hus er tilsat en række pittoreske detaljer (hoveddør, stik, strømskifter og forskellige typer vinduer), som hæver det op over det lokale niveau.

Rødding-huset har således totalt set en mægtig symbolværdi for det store og særlige sønderjyske bidrag til bedre byggeskiks-bevægelsen i en international sammenhæng.